

БАЛАМ СӨЙЛЕСІН ДЕСЕҢІЗ

СӨЙЛЕУДІ НЕДЕН БАСТАУ КЕРЕК?

1. Жалпы моториканы дамыту
2. Ұсақ моториканы дамыту
3. Артикуляциялық моториканы дамыту
4. Тыныс алу жаттығулары
5. Сөйлеуді түсінуді дамыту

Ұлы педагог В.А. Сухомлинскийдің сөзімен айтқанда: «Ойынсыз ақыл ойдың қалыпты дамуы да жоқ және болуы да мүмкін емес. Ойын дүниеге қарай ашылған үлкен жарық терезе іспетті, ойын арқылы баланың рухани сезімі жасампаз өмірімен ұштасып, өзі қоршаған орта туралы түсінік алады. Ойын дегеніміз – ұшқын, білімге құмарлық пен еліктеудің маздап жанар оты».

Ойынның қандай түрі болмасын, ол баланың ойлау, есте сақтау, есіту және де белсенді,енжар сөздік құрамның дамуына тигізер пайдасы мол.

Жалпы моториканы дамыту-баланың дененің үлкен бұлшықеттері қолданылатын әрекеттерді орындау қабілеті. Жалпы моторика дағдылары- айналдыру, иілу, жүру, жорғалау, жүгіру, секіру және т.б. сияқты әрекеттерді орындауды қамтиды.

Ұсақ моториканы дамыту

Физиологиялық тұрғыдан айтқанда ол қолдың ұсақ бұлшықеттерінің қозғалысы. Сонымен қатар «қол мен көздің» тепе-теңдігін де ұмытпауымыз керек, себебі қолдың ұсақ қозғалысы көздің бақылауымен жүзеге асады. Бала қозғалысы қоршаған ортадағы заттарды танып-білу барысында қалыптасады.

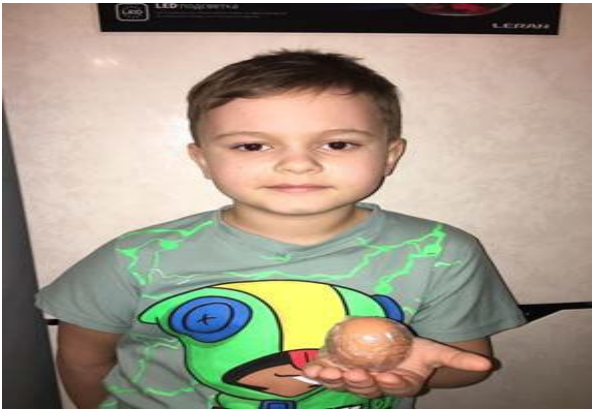
Неліктен баланың ұсақ моторикасын дамытуымыз керек?

Адам миының сөйлеуге және қолдың ұсақ қозғалысына жауап беретін аумағы өте жақын орналасқан. Яғни ұсақ моторикаға стимул жасау арқылы біз сөйлеу әрекетінің белсенділігін арттырамыз. Ұсақ моторика баланың өсе келе киініп шешінуіне, сурет салуына, жазуына көмектеседі.

- **Ұсақ моторика дамуының бала жасына байланысты ерекшеліктері:**
- 3-6 айда – Бала қолын аузына апарады. Қолдың қимылын көзбен қадағалайды. Көрген затына қолын созады және алады.
- 6-12 айда – Бір қолындағы затты екінші қолына ауыстыра алады. Қасықты ыдысқа, текшелерді қорапқа сала алады.
- 1-2 жаста – Шимайлар мен сызықтар сала алады. Ыдысты қолына алып, көтеріп іше алады. Төртбұрышты төртбұрышқа, домалақты домалақ тесікке сала алады. Кітаптарды парақтай алады. 5-6 текшені бірінің үстіне бірін қоя алады.
- 2-3 жаста – Үлгіге қарап қарапайым пішіндер сала алады. Қайшымен қиюды біледі. Қақпақтарды аша алады. Ірі моншақтар тізе алады.
- 3-4 жаста – Қаламды дұрыс ұстай алады. Нүктеленген суреттерді бастыра алады. Өзіне домалап бара жатырған допты ұстай алады. Қағазды бүктей алады.
- 4-5 жаста – Қарапайым пішіндерді бояй алады. Негізгі әріптердің баспа түрін жаза алады. Адамның негізгі мүшелері бар суретін сала алады. Қалтаның ішіндегі заттарды сипап сезу арқылы не екенін айта алады. Ермексазбен жұмыс жасай алады. Бау байлай алады.
- 5-6 жаста – Суреттерді жиектеп ұқыпты қия алады. Әріптер мен сандарды жаза алады. Балғамен шегені ұра алады. Геометриялық пішіндердің суретін сала алады.

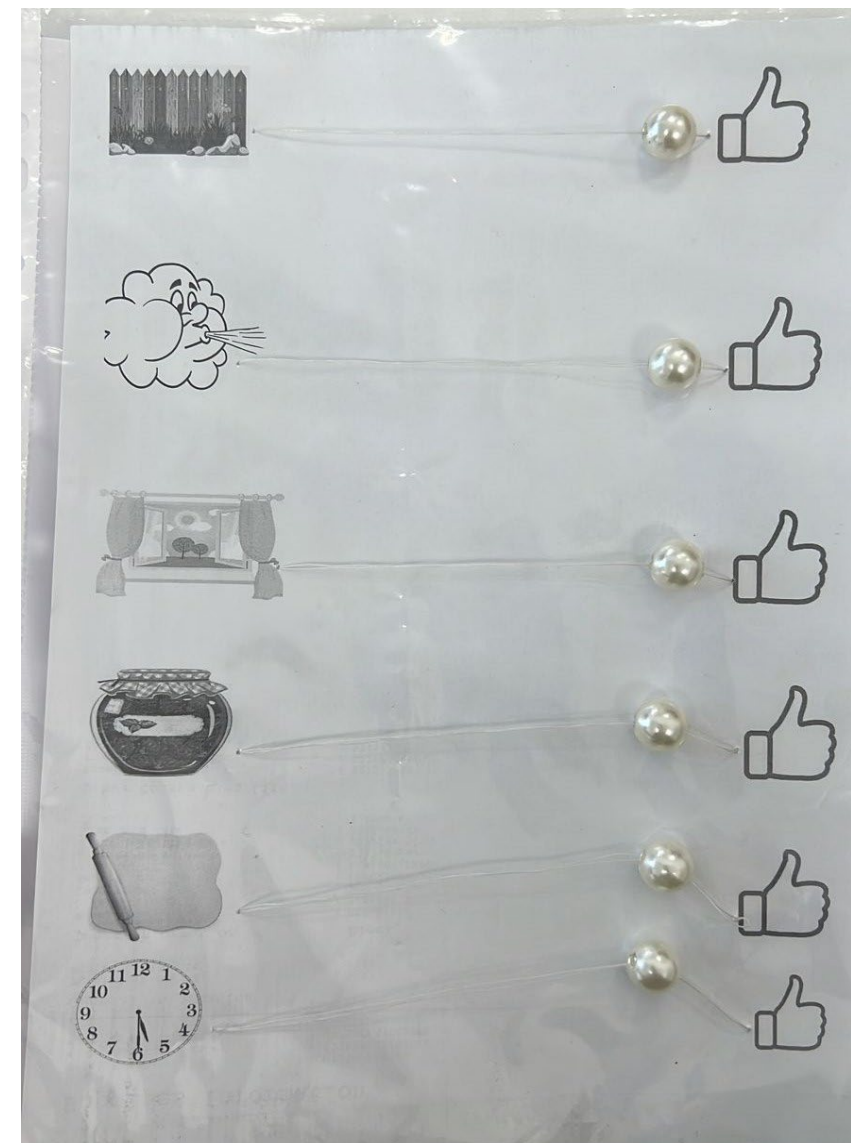
Ұсақ моториканы дамытудың маңызы:

- 1. Ми қыртысының тонусын жоғарылатады.
- 2. Ми қыртысының сөйлеу орталықтары дамиды.
- 3. Баланың сөйлеуінің дамуын ынталандырады.
- 4. Сөйлеудің тұжырымдамалық және моторлық орталықтарының жұмысын үйлестіреді.
- 5. Артикуляциялық моториканы жақсартуға ықпал етеді.
- 6. Ритақ сезімін және қозғалыстарды үйлестіруді дамытады.
- 7. Қолды хатқа дайындайды.
- 8. Баланың көңіл-күйін көтереді.

Артикуляциялық моториканы дамыту

- Артикуляциялық моторика-сөйлеу аппараты мүшелерінің үйлестірілген қозғалыстарының жиынтығы және дыбысты дұрыс айтудың шарттарының бірін қамтамасыз етеді
- Артикуляциялық моториканы жүргізу қағидалары
- 1. Артикуляциялық гимнастика балаларда қалыптасқан дағдыларды нығайту үшін күнделікті жүргізілуі керек.
- 2. Оны күніне 3-4 рет 3-5 минут жасаған дұрыс.
- 3. Балаларға бір уақытта 5-тен артық жаттығулар ұсынбау керек.
- 4. Артикуляциялық гимнастикаға арналған жаттығуларды таңдау кезінде мыналарды сақтау керек: белгілі бір дәйектілік, қарапайым жаттығулардан күрделіге өту.
- 5. Оларды эмоционалды, ойын түрінде өткізген дұрыс.
- 6. Орындалған 5 жаттығудың тек біреуі ғана жаңа болуы мүмкін, ал қалғандары қайталау және бекіту үшін беріледі. Егер бала қандай да бір жаттығуды жеткілікті түрде орындамаса, жаңа жаттығуларды енгізбеуіңіз керек, жаттығу жасаған дұрыс ескі материал. Оны бекіту үшін сіз жаңа ойын әдістерін ойлап таба аласыз.
- 7. Артикуляциялық гимнаст отырғанда орындалады, өйткені баланың бұл күйінде арқасы түзу, денесі шиеленіспейді, қолдары мен аяқтары тыныш күйде болады.
- 8. Жаттығудың дұрыстығын өз бетінше бақылау үшін бала ересек адамның бетін, сондай-ақ оның бетін жақсы көруі керек. Сондықтан бала артикуляциялық гимнастика кезінде ересек адам болуы керек: қабырға айнасының алдында. Сондай-ақ, бала кішкентай қолмен пайдалана алады: айна (шамамен 9x12 см), бірақ содан кейін ересек адам балаға қарама-қарсы болуы керек: қарап.

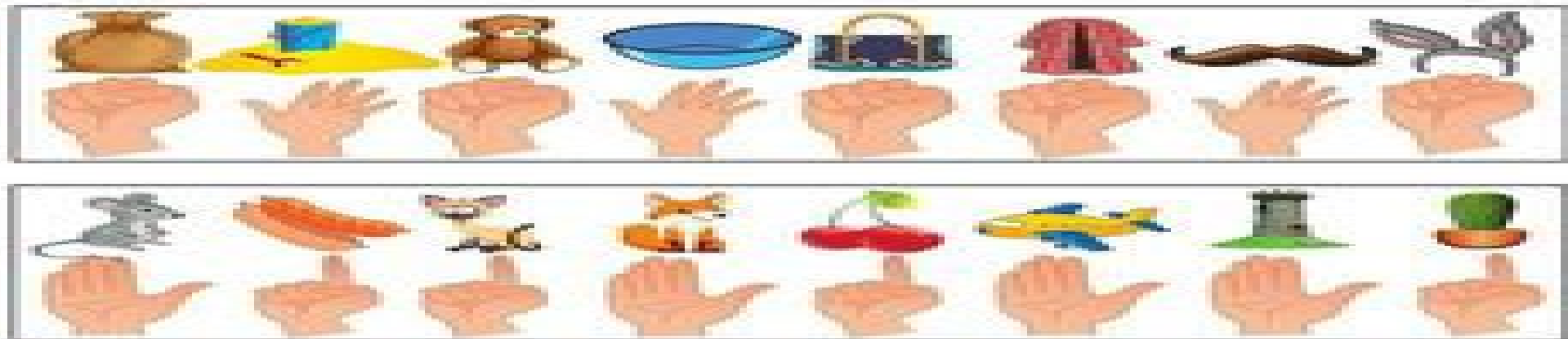
Тыныс алу

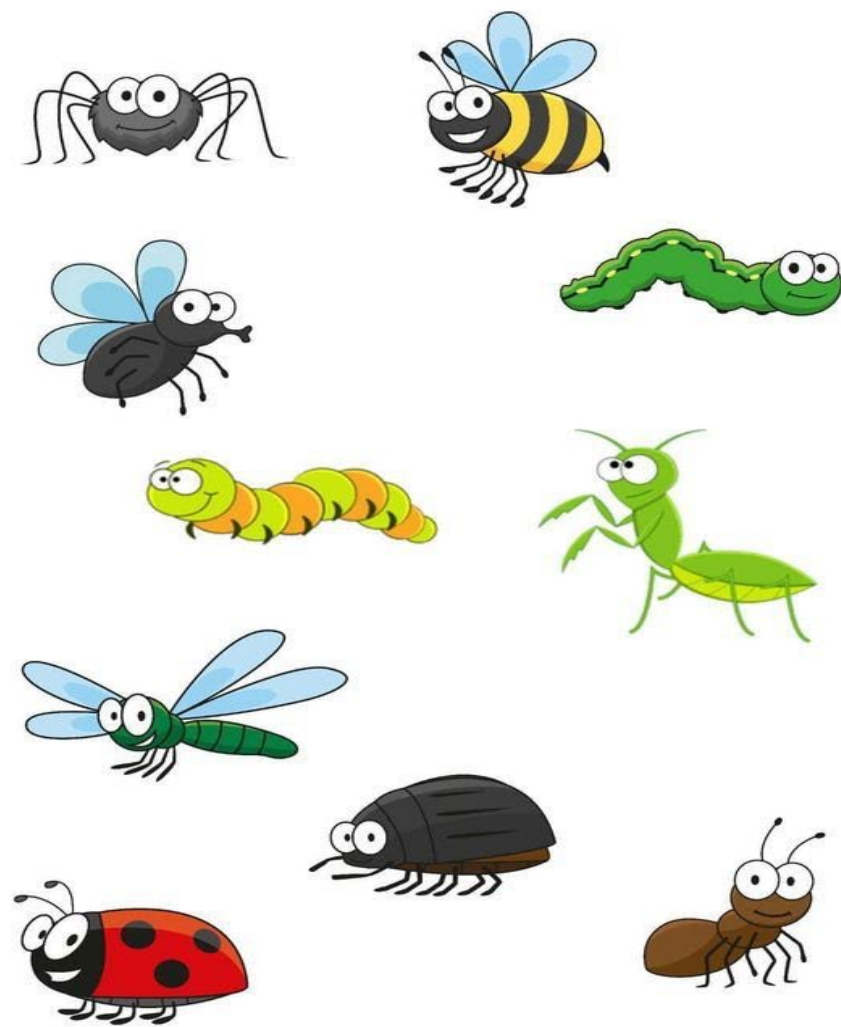
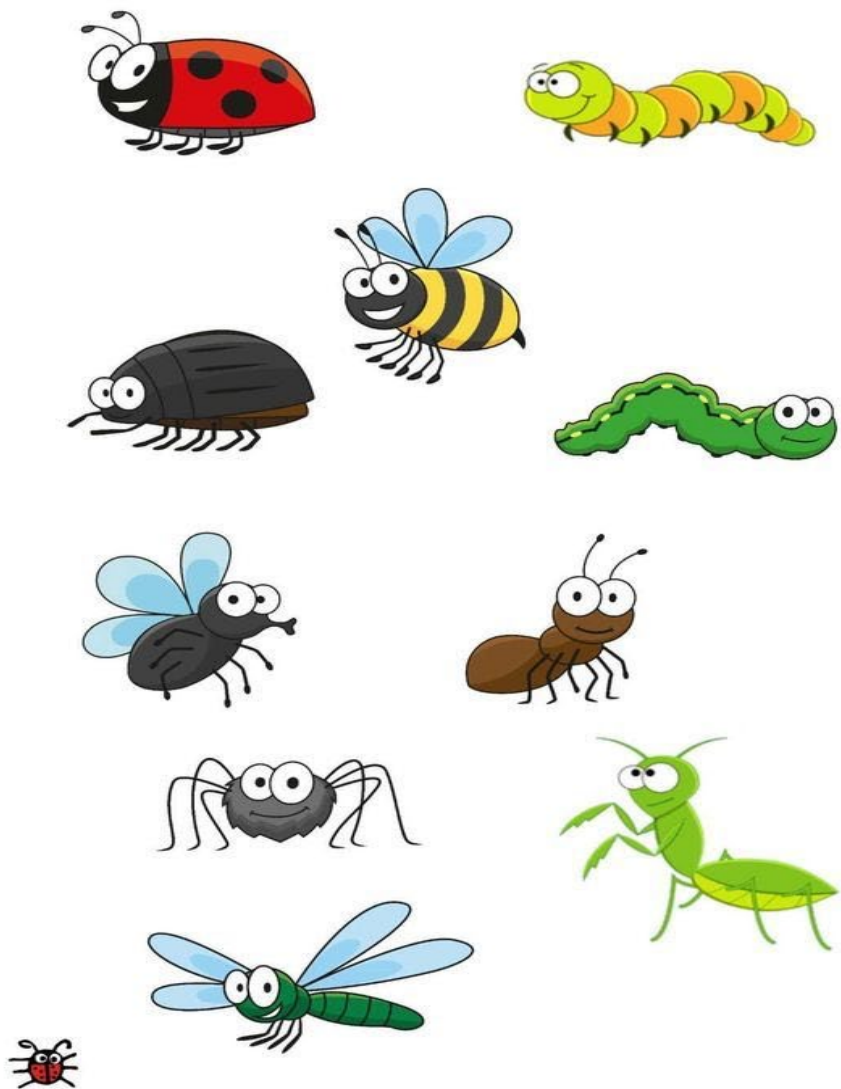
- Дұрыс сөйлеу тынысы қалыпты дыбыстың пайда болуын қамтамасыз етеді, сөйлеудің қалыпты көлемін сақтауға, үзілістерді нақты сақтауға, сөйлеудің тегістігі мен интонациялық экспрессивтілігін сақтауға жағдай жасайды.

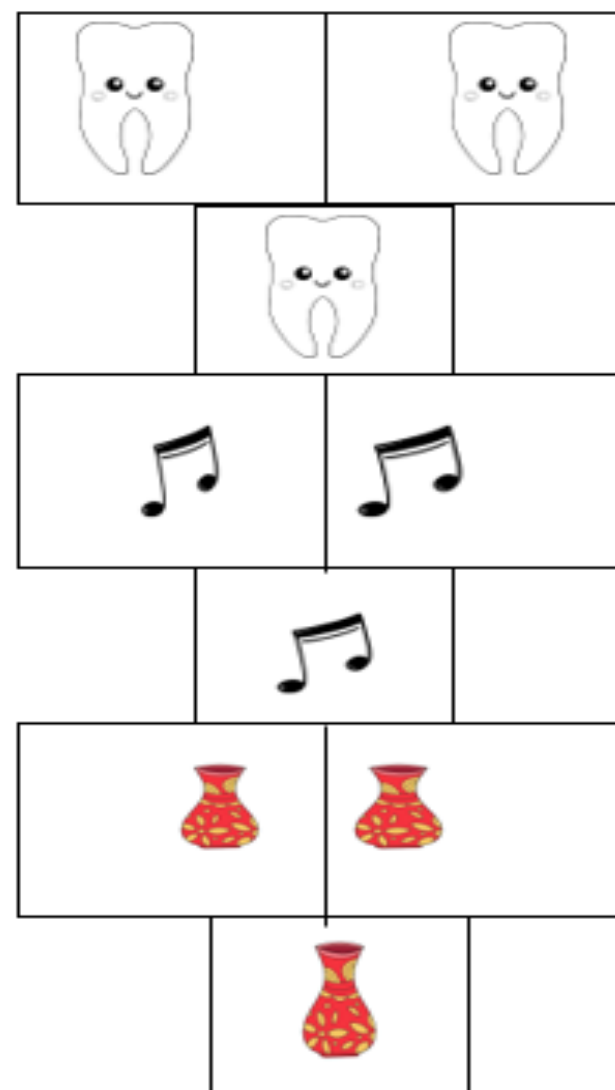
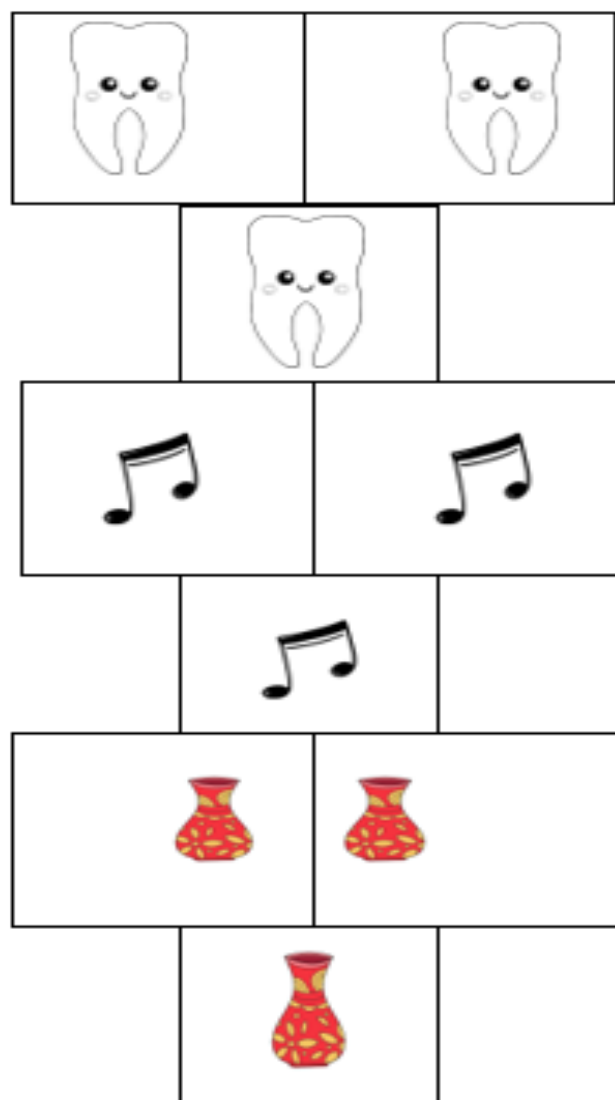
Нейрогимнастика

- Нейрогимнастика-бұл ми қызметін белсендіруге арналған жаттығулар жиынтығы. Балалар үшін пайдасы ми құрылымдарының үйлесімді дамуында және олардың үйлесімді өзара әрекеттесуінде жатыр. Ересектер үшін бұл жүйке жүйесінің жұмысын жақсартады, ақпаратты есте сақтауды жақсартады, мазасыздық пен стресстен арылтады.

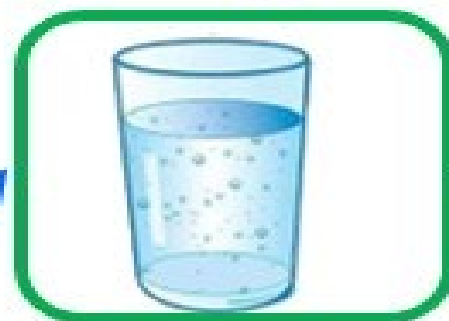
I

Ал
Чт
ра

Мен

Іштім

Активал

Чтобы ск

Сөйлеуді түсінуді дамыту

- Сөйлеуді түсінуді дамыту үшін балалардың естілетін сөйлеуге деген қызығушылығын ояту және қолдау, ересек адамның сөйлеуін тыңдау қабілетін дамыту қажет. Сөйлеуді түсінуді дамыту сөздің тақырыппен және іс-әрекетпен барабар байланысын орнатуды білдіреді. Бұл процесте балаларды әр түрлі күрделіліктегі ересектердің сөйлеу нұсқауларын орындауға ынталандыру маңызды рөл атқарады: жас балалардағы ең қарапайым бір сатыдан ("беріңіз", "көрсетіңіз", "алыңыз", "әкеліңіз" және т.б.), екі және үш сатылы нұсқауларға дейін (бала есейген сайын).